

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nad možností poskytovatele požadovat po osobách uvedených v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách úhradu nákladů spojených s pořízením kopií nebo výpisů zdravotnické dokumentace

Článek se zabývá otázkou, zda poskytovatel zdravotních služeb smí osobám uváděným v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách, tj. osobám s nárokem na přístup ke zdravotnické dokumentaci, bez souhlasu pacienta účtovat náklady spojené s pořízením kopií požadované dokumentace. Článek přitom vychází z doposud publikovaných názorů na danou otázku a dospívá k závěru, že osobám uvedeným v § 65 odst. 2 zákona tyto náklady, a to s ohledem na znění zákonného textu, nemohou být účtovány.

Související právní úprava

Zákon č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování přinesl do právní úpravy vztahů vznikajících při poskytování zdravotní péče řadu již mnohokrát diskutovaných a podrobně analyzovaných novinek. Vedle ustanovení, které praxi poskytovatelů i nároky pacientů ovlivnily v závažné míře a týkají se zejména problematiky souhlasu s péčí, některých nově zakotvených práv pacientů, používání omezovacích prostředků nebo institutu stížností na postup při poskytování zdravotních služeb, zákon přinesl i některé „méně nápadné“ změny. Avšak také marginálnější úpravy oproti dosavadnímu zákonnému textu musejí poskytovatelé řešit, byť v médiích ani patientské či odborné veřejnosti nejsou až tak široce probírány a samotných pacientů se bezprostředně nemusejí dotýkat. Mezi tyto drobné změny, které zákon o zdravotních službách obsahuje, patří i § 66 odst. 3 zákona, který stanoví následující:

*Poskytovatel, který **na základě žádosti osoby uvedené v § 65 odst. 1** pořídil výpis nebo kopii zdravotnické dokumentace, může požadovat*

a) úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s pořízením výpisu nebo náklady vynaložené na pořízení kopie zdravotnické dokumentace; ceník za pořízení výpisu nebo kopie zdravotnické dokumentace musí být umístěn na místě veřejně přístupném pacientům,

b) za jejich odeslání úhradu ve výši, která nesmí přesáhnout náklady spojené s jejich odesláním,

nestanoví-li jiný právní předpis jinak nebo není-li hrazeno pořízení výpisu nebo kopie z veřejného zdravotního pojištění.

Uvedené ustanovení je obdobné dřívější právní úpravě, avšak až na jednu okolnost - dle předchozího zákona o péči o zdraví lidu bylo možno úhradu nákladů ze strany poskytovatele (resp. tehdejší terminologií zdravotnického zařízení) uplatnit vůči kterékoliv osobě, již zákon o péči o zdraví lidu jmenoval jako oprávněnou k přístupu do zdravotnické dokumentace.[1] Stávající zákon o zdravotních službách naproti tomu říká, že právo na úhradu nákladů má poskytovatel jen tehdy, pořídil-li výpis

nebo kopii zdravotnické dokumentace na základě žádosti osoby uvedené v § 65 odst. 1, tj. jen na základě žádosti pacienta, opatrovníka, zákonného zástupce, osoby určené pacientem, osob blízkých zesnulého pacienta a dalších osob v prvním odstavci uvedených.[2]

Proto zákon o zdravotních službách tím, že v úvodu svého ust. § 66 odst. 3 neodkazuje také na § 65 odst. 2, znemožňuje poskytovateli požadovat úhradu za pořízení kopií dokumentace také od osob jmenovaných právě v § 65 odst. 2. Posoudíme-li totiž samotný zákonný text § 66 odst. 3, nelze k jinému závěru dojít. Není přitom na první pohled zřejmé, zda upravená dikce § 66 odst. 3 zákona o zdravotních službách je dalším z ne zcela domyšlených ustanovení anebo je záměrná.[3] Mezi osobami uvedenými v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách, tj. osobami, které bez souhlasu pacienta mohou nahlížet do zdravotnické dokumentace, a mohou (mohly by) tak bezúplatně poskytovatele žádat o její kopie či výpisy, jsou pak uvedeni například soudní znalci, lékaři Státního úřadu pro jadernou bezpečnost, osoby provádějící hodnocení kvality, Veřejný ochránce práv a další subjekty.[4] Z osob jmenovaných v § 65 odst. 2 se pak poskytovatelé při své činnosti zřejmě nejčastěji setkávají se žádostmi soudních znalců, kteří kopie zdravotnické dokumentace potřebují pro sestavení znaleckých posudků nutných pro vedená trestní řízení nebo vedená civilní soudní řízení zpravidla o náhradu újmy na zdraví.[5]

Některé dosavadní názory na příslušnou problematiku

Na popsany rozdíl co do možnosti poskytovatele požadovat úhradu nákladů na pořízení kopií zdravotnické dokumentace, který nastal mezi dřívějším zákonem o péči o zdraví lidu a současným zákonem o zdravotních službách poukazuje například soudní znalec Tomáš Vojtíšek ve své bakalářské práci *Práva a povinnosti zdravotnických pracovníků vůči orgánům činným v trestním řízení*. Tomáš Vojtíšek dochází k závěru, že v důsledku absence příslušného odkazu na § 65 odst. 2 nelze po osobách zde uvedených požadovat ze strany poskytovatele úhradu nákladů spojených s pořízením kopií zdravotnické dokumentace. Pokud by k uplatnění tohoto peněžitého nároku poskytovatel přistoupil a úhrada by byla ze strany některé z osob uvedené v § 65 odst. 2 provedena, dle T. Vojtíška by došlo k plnění bez právního důvodu, tj. na straně poskytovatele k bezdůvodnému obohacení.[6]

Opačný názor nabízí Radek Polícar[7] ve svém článku publikovaném na internetových stránkách *Zdravotnické právo a bioetika*. R. Polícar uvádí, že absence odkazu na § 65 odst. 2, která potenciálně znemožňuje po osobách zde uvedených požadovat úhradu nákladů na pořízení kopií dokumentace, je tzv. nepravou mezerou v zákoně, resp. protiplánovou neúplností zákona, která zpravidla vzniká nedůsledností zákonodárce při tvorbě zákonného textu. Podle R. Polícaru navíc ani neexistuje rozumný důvod, proč co do práva poskytovatele na úhradu nákladů na pořízení kopií dokumentace rozlišovat mezi osobami uvedenými v § 65 odst. 1 a osobami uvedenými v § 65 odst. 2. Radek Polícar konečně analogicky odkazuje i na § 17 zákona č. [106/1999 Sb.](#), o svobodném přístupu k informacím, dle něhož lze úhradu za poskytnutí informací požadovat po všech žádajících osobách.

Příslušné „textové“ rozlišování mezi osobami v § 65 odst. 1 a § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách co do povinnosti hradit dokumentaci tak dle R. Polícaru není důvodné a ani souladné s legitimním požadavkem na bezrozpornost práva. Ze všech uvedených důvodů R. Polícar dochází k závěru, že absenci odkazu na § 65 odst. 2 zákona lze napravit analogickým výkladem, a tedy je možné i po osobách uvedených v § 65 odst. 2 úhradu nákladů na pořízení kopií požadovat.

Legitimní rozlišení mezi osobami v § 65 odst. 1 a § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách?

Oba výše zmíněné názory jsou korektní a akceptovatelné, nicméně pokusím se nyní navrhnout ještě jeden přístup, a to s odkazem na důvodovou zprávu k zákonu o zdravotních službách, povahu osob

jmenovaných v § 65 odst. 2 a dále některé jiné právní předpisy. Důvodová zpráva k zákonu o zdravotních službách[8] k ustanovením §§ 65 až 69 týkajících se nakládání se zdravotnickou dokumentací mimo jiné uvádí: *zákon stanoví výčet osob, které jsou oprávněny nahlížet do zdravotnické dokumentace vedené o pacientovi bez jeho souhlasu, ale pouze v rozsahu nezbytném pro splnění účelu nahlížení. Zákon upravuje nahlížení pouze u těch činností, kde je úkolem státu povinnost zajistit jejich výkon, a to nelze bez nahlížení do zdravotnické dokumentace.....V souvislosti se zajištěním nahlížení do zdravotnické dokumentace a pořizování jejích výpisů nebo kopií zákon stanoví povinnosti poskytovatelů tak, aby nebylo bráněno uplatnění těchto práv oprávněnými osobami, ale aby zároveň nebyl zbytečně a neoprávněně při poskytování zdravotních služeb zatěžován poskytovatel.*

Z důvodové zprávy i samotného textu zákona o zdravotních službách proto lze dovodit, že do vlastní zdravotnické dokumentace může jednak nahlížet pacient a „s ním související“ osoby. Vedle nich přístup do dokumentace mají i další vyjmenované subjekty, aniž by přitom souhlas samotného pacienta byl nutný. Jak z důvodové zprávy vyplývá, jedná se ve druhém případě o osoby (*uvedené právě v § 65 odst. 2 – pozn. autora*), které vykonávají činnosti spojené s úkoly státu, jejichž plnění je nutně provázáno nahlížením do zdravotnické dokumentace. A pokud se zaměříme na výčet osob v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách, pak jde skutečně o subjekty, které do dokumentace musejí nahlížet z titulu své zákonem stanovené funkce nebo výkonu povolání, kdy práva a povinnosti s tímto povoláním spojené jsou opět vymezeny právním předpisem.

Právě zde může být rozdíl mezi osobami uvedenými v § 65 odst. 1, tj. pacientem a souvisejícími osobami, vůči kterým lze nárok na úhradu nákladů ze strany poskytovatele uplatnit, a na druhé straně osobami v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách. Pacient je totiž soukromou osobou, která kopie dokumentace bude zpravidla potřebovat právě pro své privátní potřeby (např. pro zajištění návaznosti péče, uplatnění pojistného nároku, doložení svého zdravotního stavu pro některé subjekty nebo pro potřeby různých soudních řízení, nejčastěji řízení dědického nebo třeba i řízení vedeného proti samotnému poskytovateli). Navíc pacient, resp. další osoby uvedené v § 65 odst. 1 v žádném případě nemusejí svůj požadavek na zdravotnickou dokumentaci poskytovateli nijak zdůvodňovat a tento požadavek není ani limitován nezbytností či jinými omezeními. Postačuje pouze prokázání totožnosti žadatele, resp. skutečnosti, že žadatel je oprávněnou osobou k přístupu do dokumentace.[9] Za daných okolností tak nelze vyloučit ani opakované žádosti o tutéž zdravotnickou dokumentaci.

Naopak osoby uvedené v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách mohou do dokumentace nahlížet pouze v rozsahu nezbytně nutném pro účely výkonu své, zpravidla veřejnoprávní činnosti nebo pro účely výkonu svého povolání.[10] Přívrastkem „veřejnoprávní“ je míněno, že příslušná činnost je nejen vymezena zákonem, ale dané osoby při ní jednostranně mohou uplatňovat svoji rozhodovací pravomoc, v některých případech také ukládat sankce. Činnost těchto osob je v mnoha případech úředně protokolována. U osob jmenovaných v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách je tedy s ohledem na jejich zákonem vymezené kompetence méně pravděpodobné, že vůči poskytovateli budou uplatňovat šikanózní, opakované nebo nepřiměřené požadavky na zdravotnickou dokumentaci, tj. požadavky, které budou stát na nelegitimních nebo nerelevantních důvodech. Naopak v případě žádostí pacientů se podobné konfliktní situace zejména s ohledem na to, že pacient je ve většině případů právním i medicínským laikem, teoreticky objevit mohou.[11]

Na základě uvedeného argumentu, tj. (řeceno zjednodušeně a s určitou zkratkou) na základě rozlišení na osoby soukromoprávní (§ 65 odst. 1) a veřejnoprávní (§ 65 odst. 2) mohl zákonodárce přistoupit také k dříve neuplatňovanému rozlišování co do nároku poskytovatele požadovat náklady na pořízení kopií zdravotnické dokumentace a tuto možnost nyní dává pouze u osob uvedených v § 65 odst. 1. Dle daného rozlišení se pak zákaz pro poskytovatele uplatňovat náhradu nákladů na pořízení dokumentace vůči osobám uvedeným v § 65 odst. 2 může jevit jako legitimní.

Oprávněnost rozlišování mezi osobami v § 65 odst. 1 a § 65 odst. 2 a tedy i difference co do úplatnosti pořízení kopií lze dále odůvodnit i analogickými odkazy na jiná ustanovení právních předpisů. Tímto ustanovením může být § 8 odst. 1 trestního řádu, který uvádí, že *státní orgány, právnické a fyzické osoby jsou povinny bez zbytečného odkladu, a nestanoví-li zvláštní předpis jinak, i bez úplaty vyhovovat dožadáním orgánů činných v trestním řízení při plnění jejich úkolů*. V daném ustanovení je zmiňována bezplatnost žádosti, poskytovatel je však povinen před předáním zdravotnické dokumentace vyžadovat souhlas pacienta nebo soudce.[12]

Obdobně pak § 53 odst. 1 zákona č. [359/1999](#) Sb., o sociálně právní ochraně dětí uvádí, že mimo jiné i poskytovatelé zdravotních služeb jsou povinni *sdělit bezplatně údaje potřebné podle tohoto zákona pro poskytnutí sociálně-právní ochrany nebo pro účely rozhodování o vydání pověření, nebrání-li tomu zvláštní právní předpis*. Povinnosti mlčenlivosti se přitom nelze v těchto případech dovolávat. Také zákon o sociálně právní ochraně dětí, tedy právní předpis, který má za úkol zajistit a prosadit veřejný zájem na ochraně zdravého duševního a fyzického vývoje dětí, hovoří v případě vyhovování žádostem orgánů sociálně právních ochrany o bezplatnosti.[13]

Závěr

Byť stanovisko, dle něhož se v případě absence odkazu na § 65 odst. 2 jedná o nedůslednost zákonodárce, kterou lze napravit výkladem, může být z právně teoretického a teleologického hlediska oprávněné a v neposlední řadě pro poskytovatele zdravotních služeb také ekonomicky příznivější, může s ním být i polemizováno. Jak s ohledem na samotné znění § 66 odst. 3 zákona o zdravotních službách, tak s ohledem na rozlišení povahy osob uvedených v § 65 odst. 1 a odst. 2, totiž lze nárok na úhradu nákladů na pořízení kopií zdravotnické dokumentace považovat za oprávněný jen vůči osobám v § 65 odst. 1. Naopak osobám uvedeným v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách není možné tyto náklady účtovat. Daný závěr lze nepřímou odvodit i z důvodové zprávy k zákonu o zdravotních službách a analogicky i z odkazů na některé jiné právní předpisy. Nárok poskytovatelů na úhradu příslušných nákladů i vůči osobám v § 65 odst. 2 lze proto zakotvit pouze cestou novelizace § 66 odst. 3 zákona o zdravotních službách. Spolu s tím je pak za účelem odstranění aplikačních sporů vhodné upravit i obecnou otázku úhrady nákladů souvisejících s realizací některých dalších zákonných povinností poskytovatele vůči pacientům.

JUDr. Mgr. Pavel Uherek,

právní oddělení Krajské nemocnice T. Bati, a. s., Zlín

e-mail: uherek@bnzlin.cz

Seznam použité literatury:

- 1) POLICAR, Radek. Budou osoby uvedené v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách platit za kopie zdravotnické dokumentace? In: Zdravotnické právo a bioetika [online]. 11. 2. 2012 [2015-07-08]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- 2) PRUDIL, Lukáš. Právo pro zdravotnické pracovníky. Praha: Linde, 2014.
- 3) UHEREK, Pavel. Povinná mlčenlivost v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014.
- 4) VOJTÍŠEK, Tomáš. Práva a povinnosti zdravotnických pracovníků vůči orgánům činným v trestním řízení, bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

[1] Srov. § 67bb odst. 4 zákona č. [20/1966](#) Sb., o péči o zdraví lidu.

- [2] Srov. celé znění § 65 odst. 1 písm. a) až c) zákona č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.
- [3] UHEREK, Pavel. Povinná mlčenlivost v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 74-75.
- [4] Srov. celé znění § 65 odst. 2, písm. a) až n) zákona č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách a jejich poskytování.
- [5] Z praktické zkušenosti autora článku jako zaměstnance nemocnice s cca 1 100 lůžky vyplývá, že žádosti soudních znalců o zdravotnickou dokumentaci přicházejí cca 1 až 2 měsíčně, přičemž v některých případech jsou uplatňovány i požadavky na kompletní dokumentaci vč. obrazových záznamů na CD. V jiných případech naopak znalec vyžaduje pouze propouštěcí zprávu z hospitalizace, která má zpravidla rozsah 2 až 5 listů.
- [6] VOJTÍŠEK, Tomáš. Práva a povinnosti zdravotnických pracovníků vůči orgánům činným v trestním řízení, bakalářská práce. Brno: Masarykova univerzita, 2012, s. 32.
- [7] POLICAR, Radek. Budou osoby uvedené v § 65 odst. 2 zákona o zdravotních službách platit za kopie zdravotnické dokumentace? In: Zdravotnické právo a bioetika [online]. 11. 2. 2012 [2015-07-08]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [8] Srov. tisk č. 405/0, volební období PSP ČR 2010 – 2013.
- [9] § 41 odst. 3 zákona č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.
- [10] Srov. § 65 odst. 2, první větu zákona č. [372/2011](#) Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.
- [11] Praktická zkušenost však nedokládá neopodstatněnost žádostí o dokumentaci ze strany pacientů a s nimi spojených osob, ale spíše jejich vyšší četnost, a to v porovnání s počtem žádostí od osob uvedených v § 65 odst. 2.
- [12] § 8 odst. 5 trestního řádu nebo také aktuální nález Ústavního soudu ČR II. ÚS 2050/2014 z 10. 3. 2015.
- [13] S podobnou argumentací, tzn., že jakékoliv náklady za příslušnou činnost je možné ze strany poskytovatele požadovat jen v případě, že to zákon výslovně umožňuje, pracuje i Veřejná ochránkyně práv ve svém stanovisku k právu poskytovatelů účtovat poplatky spojené s přítomností průvodce u porodu (srov. Zpráva o výsledku šetření postupu sp. zn. 7591/2013/VOP/M z 8. 10. 2013). Veřejná ochránkyně ve svém vyjádření uvádí, že pokud zákon o zdravotních službách umožňuje poskytovateli požadovat úhradu poplatků jen v případě žádostí o zdravotnickou dokumentaci, a naopak v souvislosti s právy pacienta vymezenými v § 28 o náhradě nákladů již nehovoří, pak požadování poplatků spojených s realizací práv pacientů není ze strany poskytovatele možné. Nicméně v § 66 odst. 3 zákona o zdravotních službách zákonodárce přesně vymezil podmínky úhrady nákladů i subjekty, po který je lze požadovat. Ze skutečnosti, že u ostatních práv vymezených v §§ 28 až 30 zákon o zdravotních službách nijak neřeší otázku (resp. o ní zcela mlčí), kdo má hradit náklady spojené s jejich realizací, např. často diskutované náklady na tlumočníka u pacientů-cizinců (srov. PRUDIL, Lukáš. Právo pro zdravotnické pracovníky. Praha: Linde, 2014), však není dle mého názoru možné dovozovat, že realizaci soukromých práv pacienta má ekonomicky nést výhradně poskytovatel.

Další články:

- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Tři dekády v advokacii a otevřený pohled na to, co profesi i justici nejvíc škodí](#)

- [DEAL MONITOR](#)
- [Vybrané otázky poskytování zdravotních služeb na dálku](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Ombudsman na Maltě – základní parametry a role. A v čem bychom se mohli poučit i my v Česku?](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Rozhovor s JUDr. Veronikou Janoušek Rudolfovou, samostatnou advokátkou specializující se na sportovní právo](#)